

УДК 336.2:339.5

МИТНА ПОЛІТИКА ТА ЇЇ ВПЛИВ НА МЕНЕДЖМЕНТ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Голинський Ю.О., Муляр В.В.

Львівський національний університет імені Івана Франка

Митна політика має суттєвий вплив на менеджмент зовнішньоекономічної діяльності, оскільки вона визначає форми та методи її здійснення. Шляхом впровадження обґрунтованих економічних та політичних заходів держава може регулювати експортно-імпорتنі потоки товарів та послуг. У статті проаналізовано цей вплив, зокрема в частині відповідних статистичних показників. Також досліджено позитивні і негативні наслідки застосування тарифного регулювання.

Ключові слова: експорт, імпорт, митна політика, митна справа, митниця.

Постановка проблеми. В сучасних умовах, коли рівень відкритості економіки України (відношення обсягу експорту-імпорту держави до її валового внутрішнього продукту) досить високий, зовнішньоекономічна діяльність країни є чинником її економічного розвитку.

Зважаючи на це, важливу роль виконує митна політика, зокрема завдяки процедурам оподаткування зовнішньоекономічної діяльності, оскільки надходження від адміністрування митних платежів займають високу частку у структурі дохідної частини Державного бюджету України.

Виконуючи цілу низку важливих завдань, митна політика стає значним важелем підтримки рівноваги і створення у суспільному виробництві найсприятливіших умов для розвитку економіки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Важливий внесок у дослідження митної політики та її впливу на менеджмент зовнішньоекономічної діяльності зробили такі вітчизняні науковці, як І.Г. Бережнюк, О.П. Гребельник, Д.В. Прийманенко та ін.

Сучасний стан митної політики досліджено та проаналізовано в роботах сучасних економістів Т. М. Римської та Л. О. Копцевої.

Що стосується теоретично-методологічних і концептуальних засад формування та удосконалення митної політики в контексті активізації зовнішньоекономічної діяльності, то вони висвітлені у працях таких науковців, як В. Андрущенко, І. Бережнюк, М. Дем'яненко.

Виділення невирішених частин загальної проблеми. Незважаючи на значний науковий доробок фахівців у сфері митної політики та її впливу на зовнішньоекономічну діяльність, все ж невирішеними залишаються питання, які суттєво впливають на економічну безпеку держави.

Основними питаннями, що виникають при дослідженні впливу митної політики на менеджмент зовнішньоекономічної діяльності залишаються: питання удосконалення методики оподаткування зовнішньоекономічної діяльності з урахуванням актуальних змін у сфері митної політики відповідно до умов сьогодення; подальше дослідження перспектив впливу митної політики на зовнішньоекономічну діяльність, особливо на тлі сучасних євроінтеграційних процесів.

Мета статті. Метою статті є дослідження основних науково-теоретичних засад організації та здійснення митної політики України, а також визначення її впливу на управління зовнішньоекономічною діяльністю.

Виклад основного матеріалу дослідження. Митна політика – це система принципів та напрямків діяльності держави у сфері захисту митних інтересів та забезпечення митної безпеки України, регулювання зовнішньої торгівлі, захисту внутрішнього ринку, розвитку економіки України та її інтеграції до світової економіки. Державна митна політика є складовою частиною державної економічної політики [4].

Сучасна Українська митна політика формувалась у декілька етапів, зокрема перший (1991-1993 рр.) характеризувався контролем за зовнішньоекономічною діяльністю суб'єктів господарювання. Другий етап (1994-1995 рр.) був спрямований на наповнення державного бюджету за рахунок оподаткування експортної та імпорتنної діяльності. На третьому етапі (1996-1998 рр.) відбулось сприяння захисту національного товаровиробника від іноземної конкуренції. На теперішньому етапі виникає завдання удосконалення системи митно тарифного регулювання відповідно до європейських та загальносвітових стандартів; дотримання зобов'язань, пов'язаних з участю у Світовій організації торгівлі; впровадженням у дію із 1 січня 2016 р. Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом [5].

У митній політиці Україна повинна відмовлятися від переважання тарифних обмежень та переходити більшою мірою до нетарифного регулювання, як це відбувається в усьому світі. Для того щоб впроваджувати такі методи регулювання спершу потрібно удосконалити українське законодавство відповідно до європейського рівня.

Сьогодні митна політика України зводиться до забезпечення її єдності на всій території, координації зусиль усіх підрозділів Державної фіскальної служби України на виконання її пріоритетних напрямків роботи, удосконалення нормативно-правової бази, взаємодію та тісну співпрацю із митними органами інших країн.

Установлюючи ставки ввізного мита, держава захищає внутрішніх товаровиробників і навпаки, при переповненні внутрішнього ринку певними видами товарів держава надає експортні пільги виробникам цих товарів, що, у свою чергу, сприяє підвищенню рентабельності зовнішньоекономічної діяльності та продуктивності роботи підприємств у цілому.

Одним з впливових інструментів митної політики держави є створення вільних економічних зон у рамках міждержавних угод, які дають досить широкі можливості для проведення експортно-імпорتنних операцій.

На сьогоднішній день сучасна митна політика України характеризується недосконалістю, свідченням чого можуть бути такі фактори впливу на неї: значна частка у загальному обсязі товарообігу товарів переміщуються з приховуванням інформації від фіскальних органів або шляхом контрабанди; велика кількість правопорушень у сфері інтелектуальної власності; невідповідність існуючої системи митного контролю сучасним стандартам пропускнуої спроможності; наявність певних шахрайських і корупційних схем у системі державного управління митною справою; великий обсяг тінізації зовнішньоекономічної діяльності вітчизняних підприємств тощо.

Реалізація митної політики у 2016-2017 роках (порівняно з 2014-2015 роками) істотно покращилась, що позитивно вплинуло на зовнішньоекономічну діяльність.

Порівняно з минулорічними показниками Україна суттєво збільшила зовнішньоекономічну активність, зокрема обсяг експорту зріс на 19%, а обсяг імпорту на 26,4%. При цьому слід зазначити, що сальдо має від'ємний показник. Від'ємне сальдо торгового балансу – це хронічна проблема української економіки.

У 2017 році експорт товарів до країн ЄС становив 17534,5 млн. дол. і збільшився у порівнянні з 2016 роком на 29,9%. Імпорт становив 20795,8 млн. дол. та збільшився на 21,3%. Негативне сальдо становило 3261,3 млн. дол. [2].

Що стосується торгівлі з нашими сусідами, то вона йде не найкращим чином – із більшістю з них у нас від'ємне сальдо. З країнами СНД (головним чином – Білорусь, Казахстан і Росія) продаємо менше, ніж купуємо. Водночас, із західними сусідами – Польщею, Словаччиною, Угорщиною, й Молдовою – сальдо додатне, а групи експортованих товарів дуже різні. Добре йдуть справи з азіатськими ринками, єдиний мінус полягає в зниженні обсягу експорту в Китай. Зростають і обсяги експорту в Африку.

На підставі проведеного аналізу, можна відзначити позитивну динаміку розвитку зовнішньоекономічної діяльності у порівнянні з минулими роками. Проте, актуальною залишається необхідність розробки додаткових заходів вдосконалення митної політики України.

Головним завданням митної політики держави є управління та регулювання зовнішньоекономічної діяльності шляхом використання митно-тарифного механізму як головного інструмента підвищення загального рівня цін на імпортні товари.

Митно-тарифне регулювання сьогодні є важливим механізмом державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності. Як відомо, його головним завданням є захист вітчизняної економіки від зовнішніх негативних впливів [1].

Одним із можливих напрямів вдосконалення митної політики є оптимізація митного тарифу шляхом зниження податкового навантаження за різною номенклатурою товарів, імпорт яких є економічно недоцільним. Диференціація ставок митних платежів (мінімальні ставки мита на матеріали, сировину, комплектуючі; максимальні на готові вироби) завжди повинна створювати більш привабливі умови для виготовлення товарів в Україні порівняно з їх імпортом і сприяти перенесенню виробництва на територію України.

Збалансованість тарифного регулювання імпорту з урахуванням потреб виробників і споживачів в даний час забезпечується: застосуванням спеціальних тарифних інструментів в аграрному секторі (сезонне мито, тарифні квоти); гнучким реагуванням на потреби виробників і споживачів на цінову політику шляхом тимчасового зниження ставок ввізного мита; застосуванням спеціальних захисних, антидемпінгових і компенсаційних заходів; зниження ставок ввізного мита на технологічне обладнання; розроблення адміністративно-правової процедури надання суб'єктам зовнішньоекономічної діяльності статусу уповноваженого економічного оператора з отриманням сертифікатів на спрощення митних процедур.

У свою чергу, рекомендується продовжити роботу щодо подальшого зниження ставок ввізного мита на технологічне обладнання, яке не має вітчизняних аналогів, при збереженні захисних ввізних митних зборів на висококонкурентне обладнання, яке виробляється вітчизняними підприємствами. Пріоритет в даному випадку має надаватися імпорту високотехнологічного обладнання, використання якого підвищить конкурентоспроможність вітчизняної продукції. До того ж необхідно відмовитись від необґрунтовано завищених ставок мита, насамперед, на товари промислового і соціального призначення, які не виробляються в Україні.

Збереження ставок митних зборів з фіскальною метою призводить до підвищення цін і, відповідно, навантаження на споживача. Іншим негативним ефектом встановлення високих ставок є високий ступінь ризику порушення митного законодавства з метою мінімізації розміру митних платежів, необхідних для сплати до бюджету.

Також на сучасному етапі становлення ринкових відносин треба приділити увагу нетарифному методі регулювання зовнішньоекономічної діяльності, так як його роль у світі зростає.

Аналізуючи транзитні операції можна визначити, що і у цьому випадку Україна проводить недостатньо ефективну політику, оскільки встановлює високі ставки на даний вид режиму. Треба враховувати, що при проведенні через свою територію нафто- та газопроводів при нижчих тарифах бюджет України буде поповнюватися на 7-10% більше, чим при існуючих ставках для режиму транзит.

Також треба враховувати, що митні тарифи мають ряд негативних аспектів:

- вони уповільнюють економічний розвиток країни;
- економічний добробут знижується у всіх випадках, окрім випадків, коли ефект покращення торгівлі переважає економічні втрати, які виникають від введення тарифу;
- тариф призводить до збільшення податкового навантаження на громадян;
- тариф на імпортні товари непрямо впливає на експорт країни.

Але існують і позитивні риси:

- тариф – це захист тих галузей, які розвиваються;
- тариф стимулює виробництво товарів вітчизняними товаровиробниками;
- тариф сприяє надходженню доходу у бюджет країни.

Отже перспективною формою реалізації планів щодо подальшого удосконалення роботи митної служби є уніфікація вітчизняного митного законодавства і його поступове наближення до світових норм.

Для підвищення ефективності проведення митної політики потрібно насамперед: стабілізувати ситуацію в країні; визначити пріоритетні напрямки державної підтримки розвитку галузей народного господарства й видів виробництва, що забезпечують потреби внутрішнього ринку у високоякісних конкурентоспроможних товарах, аналогічних імпортованим в Україну; запровадження пільг для імпортерів, які ввозять сировину та напівфабрикати для виробництва експортної продукції; введення обмежень на ту продукцію імпорт якої може зашкодити національному товаровиробнику; впровадження нових технологій для того щоб підвищити конкурентоспроможність вітчизняної продукції на внутрішньому та зовнішньому ринках; залучення іноземних інвестицій для створення потужного експортного сектору; забезпечення функціонування механізмів страхування і кредитування експорту за участю держави, а також надання державних гарантійних зобов'язань щодо експортних кредитів; сприяння заходам щодо інтеграції економіки в європейські і світові господарські об'єднання та організації [3].

Для покращення зовнішньоекономічної діяльності Україні слід зосередити свої сили на розвитку експортного потенціалу. Під експортним потенціалом ми розуміємо здатність національної економіки виробляти конкурентоспроможні товари та реалізувати їх на міжнародних ринках за умов постійного зростання ефективності використання природних ресурсів, розвитку науково-технічного потенціалу, валютної і фінансово-кредитної систем.

Україна володіє значним експортним потенціалом, здійснює зовнішньоекономічні операції з партнерами із 182 країн світу. Проте обсяги експортних послуг та поставок за останній період становили лише 10,3 млрд. доларів. Такий несприятливий результат спричинений насамперед незадовільним станом міжнародних відносин України. Сучасні несприятливі тенденції у зовнішній діяльності України не залишають сумніву у тому, що необхідна умова інтенсифікації зовнішньоекономічної діяльності на сучасному етапі – потреба підвищити ефективність використання вітчизняного експортного потенціалу.

Отже, необхідно невідкладно формувати в Україні сприятливі економічні, організаційні, правові та інші умови для розвитку й ефективного використання її експортного потенціалу, завдяки цьому ми зможемо покращити стан її зовнішньоекономічної діяльності.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Проаналізувавши вплив митної політики на менеджмент зовнішньоекономічної діяльності в умовах сьогодення можна сказати, що мають місце певні реальні проблеми та дисбаланси у національній економіці, що безумовно зменшує можливість українського експорту та імпорту.

Однак, тривають процеси удосконалення митної політики відповідно до європейських норм, приділяється значна увага розвитку нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, знижуються ставки ввізного мита на технологічне обладнання що немає вітчизняних аналогів.

Отже, перспективною формою реалізації планів щодо подальшого удосконалення митної політики та її впливу на менеджмент зовнішньоекономічної діяльності є уніфікація вітчизняного митного законодавства та його поступове наближення до світових норм.

Список літератури:

1. Бережнюк І.Г. Митне регулювання України: національні та міжнародні аспекти : монографія / І.Г. Бережнюк. – Дніпропетровськ: Академія митної служби України, 2009. – 543 с.
2. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
3. Кислий В.М. Вплив митної політики на ефективність зовнішньоекономічної діяльності / В.М. Кислий, Т.І. Жарик // Вісник Сумського державного університету. – Сер. «Економіка». – 2008. – № 2. – Т. 1. – С. 14-20.
4. Митний кодекс України від 13 березня 2012 року № 4495-VI / Редакція від 01.04.2016 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/4495-17>.
5. Сучасні тенденції реалізації митної політики України / Г. Стирнік, Я. Базиліук [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/Monitor/Juni/3.htm>.

Голинский Ю.О., Муляр В.В.

Львовский национальный университет имени Ивана Франко

ТАМОЖЕННАЯ ПОЛИТИКА И ЕЕ ВЛИЯНИЕ НА МЕНЕДЖМЕНТ ВНЕШНЕЭКОНОМИЧЕСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

Аннотация

Таможенная политика оказывает существенное влияние на менеджмент внешнеэкономической деятельности, поскольку она определяет формы и методы ее осуществления. Путем внедрения обоснованных экономических и политических мер государство может регулировать экспортно-импортные потоки товаров и услуг. В статье проанализированы это влияние, в частности в части соответствующих статистических показателей. Также исследованы позитивные и негативные последствия применения тарифного регулирования.

Ключевые слова: экспорт, импорт, таможенная политика, таможенное дело, таможня.

Holynskyy Yu.O., Mulyar V.V.
Ivan Franko National University of Lviv

CUSTOMS POLICY AND ITS INFLUENCE ON FOREIGN ECONOMIC ACTIVITY MANAGEMENT

Summary

Customs policy has a significant impact on the management of foreign economic activity, as it determines the forms and methods of its implementation. By implementing economic and political measures, the state can regulate export-import flows of goods and services. The article analyzes this influence, in particular, in relation to the relevant statistical indicators. Also, the positive and negative effects of tariff regulation have been investigated.

Keywords: export, import, customs policy, customs, management.